

narodnostnim nesoglasjem med Nemci in Slovenci ter obžaluje njihovo neslogo. Pesem je Grün hotel objaviti v *Ostdeutsche Post*, vendar je urednik in prijatelj Ignaz Kuranda objavo odklonil. Tako je bila pesem prvič objavljena deset let po Prešernovi smrti, leta 1859, v *Vodnikovem spomeniku*, ki ga je uredil Etbin Henrik Costa, poznejši ljubljanski župan. Na slovensko odklanjanje Grüna, ki se je seveda imel za Kranjca, so vplivali tudi njegov odklonilni odnos do uvedbe slovenščine v šole, za kar se je, žal uspešno, zavzemal v deželnem parlamentu, odklanjanje *zedinjene Slovenije* ter zvestoba monarhiji, ki jo je kot mlad liberallec hotel reformirati.

Scharmitzerjevo delo je skrbno sestavljena bibliografija, ki nam znanstveno natančno, vendar v berljevem jeziku, na osnovi dokumentov in analize literarnih del približa protislovno osebnost Anastazija Grüna: grofa in avstrijskega pobudnika mladonemške politične lirike, fevdalca, ki je bil mecen vrsti svojih kolegov, tudi slovenskih, in pesnika svobode, gospodarstvenika in nesojenega reformatorja davčnega sistema, parlamentarca in literata, politika in prevajalca. Scharmitzer ga je predstavil kot pričevalca časa, liberalnega grofa, rojenega v Ljubljani leta 1806, štiri mesece pred razpadom Svetega rimskega cesarstva, ki je bil leta 1848 sam očevidec marčne revolucije na Dunaju ter poslanec v frankfurtskem parlamentu. Tu se je v svojem prvem govoru zavzel za zaščito vseh Slovanov Habsburške monarhije. Od njene ustanovitve (1861) je kot član gosposke zbornice deloval v smislu ohranjanja podonavske monarhije. Bil je tako avtor že v svojem času znamenitih revolucionarnih pesmi, ki so navdihovale generacije pesnikov, intelektualcev in običajnih ljudi ter jim dajale upanje v pravičnejše čase, kakor tudi ne vedno uspešnih epskih pesnitev.

Posebej je treba omeniti, da je Scharmitzer dobršen del svoje monografije posvetil Grünovemu literarnemu delu, ki ga je skrbno in nepristransko analiziral ter umestil v čas in prostor tako takratnih kakor današnjih dni. V kulturno-zgodovinski spomin se je Grün, tako Scharmitzer, zapisal zlasti kot avtor prepovedanih *Sprehodov dunajskega pesnika* in kljub plemiškemu poreklu velja za pobudnika laične zakonodaje ter začetnika daljnovidnega političnega komentarja. Avtor tematizira tudi diferenciran slovenski odnos do Grüna, pri čemer izpostavi naša prizadevanja po manj enostranski podobi tega kranjskega literata med Slovenci.

Anastasijs Grün (1806–1876). Leben und Werk je pomembno delo, ki bo pomagalo razumeti tudi Grünov ne vedno neproblematičen odnos do Slovencev in nič manj problematičen naš odnos do njega. Po vsem prebranem avtorica članka obžaluje, da Slovenci Auersperga nismo znali pridobiti za slovenske interese.

Mira Miladinović Zalaznik

Anton Ratiznojnik: Prostovoljno gasilsko društvo Ljutomer 1871–2011: 140 let humanitarne dejavnosti. Ljutomer : Prostovoljno gasilsko društvo Ljutomer, 2011, 134 strani.

Prostovoljno gasilsko društvo Ljutomer je ob svoji 140. obletnici delovanja izdalo po vsebini zanimivo in na oko privlačno oblikovano publikacijo z naslovom Prostovoljno gasilsko društvo Ljutomer 1871–2011: 140 let humanitarne dejavnosti. V njej je Anton Ratiznojnik, avtor osrednjega besedila, na zanimiv način predstavil razvojno pot, ki jo je opravilo društvo v svoji bogati in vsestransko razgibani zgodovini.

Gasilska in reševalna dejavnost na ljutomerskem območju se ne začne z ustanovitvijo Gasilskega društva Ljutomer. Znano je, da so gasilsko in reševalno dejavnost izvajali že veliko prej, in sicer v sklopu ljutomerske trške uprave, pogosto neuspešno, saj je trg, vključno z okolico, utrpel veliko škodo zaradi požarov, ki so jih povzročili različni dejav-

niki, od osvajalskih pohodov turške vojske v 16. stoletju do madžarskih upornikov krucev iz konca 17. oziroma začetka 18. stoletja. Kar nekaj hudih požarov pa je v preteklosti nastalo zaradi tega, ker so bile v trgu lesene in s slamo krite zgradbe, tržani pa so pogosto podcenjevali uničevalno moč ognja. Tako v pisnih virih beremo, da je šele leta 1712 magistrat sklenil kupiti železne mačke, leta 1789 pa so nakupili usnjena vedra za gašenje z vodo. O gasilski brizgalni so razpravljali na trškem svetu leta 1806. Požari, poplave in druge, predvsem naravne nesreče so skozi stoletja terjale velik davek. Kljub temu je bila dejavnost protipožarne zaščite in reševanja formalno organizirana šele konec 19. stoletja.

Zakon o društvi iz leta 1867 je omogočil, da so lahko Ljutomerčani leta 1871 registrirali Gasilsko društvo Ljutomer. Njegov glavni pobudnik in ustanovitelj je bil ljutomerski tržan Johann Steyer. Deželno namestništvo v Gradcu je pravila društva potrdilo konec julija istega leta. Društvo se je imenovalo Prostovoljna požarna bramba v Ljutomeru (Freiwillige Feuerwehr in Luttenberg). Ob nastanku so ga finančno podprli Trška občina Ljutomer, Štajerska hranilnica, Sklad cesarja Franca Jožefa, pa tudi številni posamezniki. Ustanovitelji in vodilni člani društva so bili Nemci in nemško misleči Slovenci, zato je bil jezik poveljevanja nemški. Čeprav so bili med ljutomerskimi gasilci in podporniki tudi mnogi Slovenci, zgodnja pronemška usmerjenost društva ne preseneča, saj je sprva strokovno pomoč dobivalo od gasilskih društev iz Gradca in Maribora. Pronemška usmeritev društva je dobila svojo izrazito politično težo v času neposredno po prvi svetovni vojni, ko je bilo v novonastali državi čutiti močno nasprotovanje uporabi slovenskega poveljevalnega jezika, vključno z uporabo novih pravil. Zaostrovanje na nacionalni ravni je posledično vplivalo na zmanjšanje števila članov. Ti so izstopali prostovoljno ali z izključitvami. S stabilizacijo takratne družbe se je uredilo tudi delovanje društva, ki je bilo v obdobju med obema vojnama zelo aktivno in uspešno tako na področju preventivnih aktivnosti, pa tudi reševanja, kakor tudi na gospodarskem in organizacijskem področju.

V času druge svetovne vojne je društvo doživelo podobno usodo kot vsa društva na slovenskem Štajerskem. Formalno je bilo ukinjeno, njegova dejavnost pa je prešla pod okupacijsko upravo. Zaradi zagotavljanja varovanja pred požari v vojnem času je nemški okupator društvu priskrbel novo motorno brizgalno, vključno z nekaj opreme in gasilskimi uniformami.

V obdobju po drugi svetovni vojni je prišlo v celotni slovenski gasilski organizaciji in s tem tudi v Ljutomeru do večjih sprememb v miselnosti in usmeritvi gasilske dejavnosti. To se je odražalo predvsem z vključitvijo žensk in mladine v prostovoljno gasilsko dejavnost. Hkrati s tem se je

društvo krepilo na področju tehničnih znanj, pridobivalo je boljšo opremo, kar je bilo nujno zaradi vedno obsežnejših intervencij, ki doseže enega svojih vrhuncev leta 1971 pri gašenju vnetljivih in strupenih snovi tovarne Imgrad v Ljutomeru.

Društvo ob svoji 140-letnici predstavlja osnovo operativnega delovanja na območju Občine Ljutomer, Občine Razkrižje in Občine Veržej, z intervencijami za tehnično reševanje in nevarne snovi pa še za Občino Križevci in del pomurske avtoceste.

Množica aktivnosti in uspehov ljutomerskih gasilcev skozi njihovo celotno zgodovino kaže na silovit razvoj na področju gasilske tehnike, profesionalizacije in organizacije ljutomerskega gasilstva. Uspeh pa ni zaznaven samo na ožjem strokovnem, tj. gasilskem področju, ampak tudi na področju nacionalnih, političnih, kulturnih, gospodarskih in drugih dejavnosti v Ljutomeru, pri katerih so ljutomerski gasilci posredno ali neposredno sodelovali.

Pot do doseženih rezultatov pa nikakor ni bila preprosta in brez velikih težav, kakor lahko preberemo v obravnavani publikaciji. Na to opozarjajo tudi novejša pričevanja in spomini ter razmišljanja vidnih ljutomerskih gasilcev Stanislava in Miroslava Hunjadija, Lenarta Horvatiča, Leonarda Markoviča in Stanka Štelcla, ki so prav tako sestavni del te monografije.

Vsebinsko knjige dopolnjuje vrsta historičnih fotografij, ki nas neposredno opominjajo na prehojeno razvojno pot jublanta. Pa ne samo to. Z njihovo objavo so širši javnosti posredovane pomembne kulturno-zgodovinske in gasilsko-tehnične vsebine ljutomerske preteklosti.

Ob osrednji vsebini zbornika velja posvetiti pozornost še sporočilom, ki so jih v uvodnih razmišljanjih gasilski in celotni ljutomerski javnosti posredovali županja mag. Olga Karba, poslanec državnega zbora Franc Jurša, predsednik Prostovoljnega gasilskega društva Ljutomer Leonardo Markovič, poveljnik Prostovoljnega gasilskega društva Ljutomer Dušan Hunjadi ter nenazadnje predsednik Gasilske zveze Ljutomer Branko Novak in poveljnik Gasilske zveze Ljutomer Andrej Trstenjak. Sporočilo, ki ga posredujejo, je, da sodobna gasilska dejavnost ne more temeljiti na različnih idealističnih pobudah ali adrenalinskih avanturah posameznikov, temveč je postala pomembna dejavnost sodobne slovenske družbe, ki zahteva visoko specializirane gasilce, predvsem pa dobro organizacijo in potrebno tehnično opremo. Ob tem pa sta tako kot nekdanj tudi danes potrebna visoka zavest in pogum posameznika.

Miroslav Novak